

'Eow', 'lak', 'yani' og 'dig'

– fire nyere interjektionaler som viser holdninger om vidensforhold

DITTE ZACHARIASSEN OG TINE LYKKEGAARD NIELSEN

ABSTRACT

Denne artikel beskriver fire interjektionaler, *eow*, *lak*, *yani* og *dig*, på baggrund af et korpus af optagelser fra byområder i Aarhus med stor sproglig diversitet. Analysen er funderet i metoden Interaktionel Lingvistik, som kombinerer konversationsanalyse med klassisk grammatisk analyse med det formål at vise funktioner, som ordene kan understøtte i interaktion. For hvert ord giver artiklen en beskrivelse af interaktionelle funktioner, som ordene understøtter, herunder at *eow* kan indgå i ytringer, som udpeger problemers mulige løsninger, *lak* kan bruges, når man bebrejder andre deres manglende viden, *yani*, når man ønsker, at noget skal være fælles viden, og *dig*, når man afviser en anden talers ret til at bidrage i interaktionen. Alle fire ord viser noget om talerens holdning til vidensforhold. Tidligere beskrivelser peger på, at ordene kan "tiltrække opmærksomhed", samt at de kan bruges som kontrast til at "tale pænt". Artiklens analyser nuancerer disse beskrivelser og viser, at hvert ord kan forstås i dets egen ret, og at de er forskellige interjektionaler med forskellige interaktionelle funktioner.

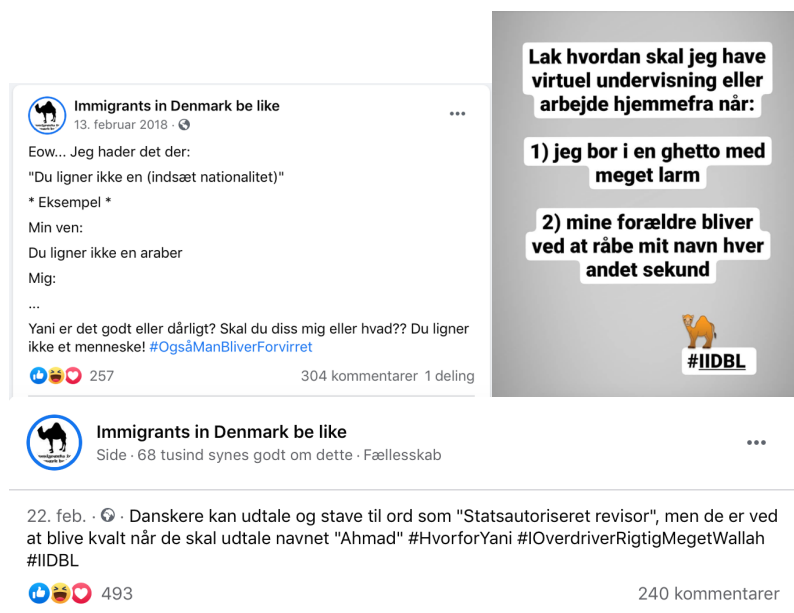
EMNEORD: interjektionaler, epistemicitet, multietnolekt, urban dialekt, Interaktionel Lingvistik

1 INDLEDNING

I denne artikel vil vi på baggrund af formmæssige og interaktionelle analyser af talesprogsdata argumentere for, at de fire ord, *eow*, *lak*, *yani* og *dig*, kan fungere som interjektionaler. De er eksemplificeret i (1-4) fra talesprogsdata og i figur 1 med skriftsprogseksempler fra opslag på sociale medier.

- (1) **eow** Melissa hun har lavet den lad hende sende dig det
- (2) **lak** vi har arbejdet med det her
- (3) han prøvede å redde den **yani**
- (4) **dig** er din stemme gået i overgang

FIGUR 1. *EOW, LAK OG YANI* I OPSLAG FRA FACEBOOKGRUPPEN *IMMIGRANTS IN DENMARK BE LIKE* (2018)

De fire ord er udvalgt af tre årsager: For det første indtager de samme plads i sætningen, for det andet kan de alle beskrives som interjektioner, og for det tredje er de dokumenteret forskellige steder i landet hos talere med ensartet sociologisk baggrund: Unge som er opvokset i boligområder karakteriseret ved stor sproglig diversitet. I den formæssige beskrivelse argumenterer vi for, at alle fire ord på mange måder minder om interjektioner, sådan som interjektioner beskrives af Hansen og Heltoft i *Grammatik over det Danske Sprog* (2011). I den interaktionelle analyse viser vi, at de fire ord har hver sin brugsmåde og ikke kan erstatte hinanden med samme funktion. De er dermed ikke synonyme.

Artiklens talesprogsdata kommer fra multisproglige områder i Aarhus Vest og Syd og repræsenterer som sådan en varietet af dansk, som i tidligere forskning er blevet kaldt multietnolekt, etnisk ungdomsstil, urban kontaktvarietet eller urban dialect (fx Quist 2000, Quist & Svendsen (red.) 2010, Wiese 2009, Mægaard 2010, Kern & Selting (red.) 2011, Madsen m.fl. (red.) 2016, Quist & Skovse 2020). *Dig* er beskrevet i tidligere studier fra Aarhus (Christensen 2012, Zachariassen 2017), *eow* nævnes i studier fra København (Quist 2008, Møller & Jørgensen 2013), og *lak* nævnes i et enkelt studie fra Odense (Skovse 2018). *Yani* er, så vidt vi ved, ikke nævnt i tidligere forskning. Hverken *eow*, *lak* eller *yani* findes i DDO eller korpus.dk, og de findes heller ikke i det transskriberede samtalekorpus AULing (*Samtalegrammatik.dk*). Ligeledes findes *dig* ikke i den funktion, som beskrives her i artiklen. Selvom ordene ikke er beskrevet nærmere i danske grammatikker og ordbøger, synes de alligevel veletableret i den pågældende sprogbrug. Da den ene forfatter i 2017 spillede eksempler med interjektionen *dig* fra 2012, sagde en gymnasieelev: “Man kan godt høre det er en gammel optagelse”.

Tidligere studier har nævnt ordene *eow*, *lak* og *dig* i analyser med et primært sociolingvistisk perspektiv. I denne artikel bruges metoden Interaktionel Lingvistik til at undersøge ordenes interaktionelle funktion. Artiklen er således teoretisk og metodisk funderet i Interaktionel Lingvistik (Stensig 2001, Couper-Kuhlen & Selting 2018), som kombinerer konversationsanalyse med klassisk grammatisk analyse af fonologiske, morfologiske og syntaktiske forhold. Formålet er at give et overblik over måder, et sprogligt træk kan bruges på i interaktion. Beskrivelserne i denne artikel er dog ikke udtømmende, de er blot et udpluk af nogle af de funktioner, ordene kan have. Artiklens primære ærinde er at vise, at de fire ord bør regnes som interjektionaler i dansk sprog, og at deres funktion er at påvirke forhold inden for det, der kan kaldes ‘vidensdomæne’, epistemicitet, dvs. delt eller formodet viden, mellem samtaledeltagere.

Indledningsvis beskrives datagrundlaget for analysen i afsnit 2, og der redegøres for tidligere studiers observationer af ordene og deres eventuelle etymologiske forbindelser, og der gives eksempler på brugen i populærkulturen i afsnit 3. Dernæst, i afsnit 4, introduceres analysens

metodiske grundlag, Interaktionel Lingvistik, og centrale teoretiske begreber om vidensforhold ('epistemics'), som de beskrives af bl.a. Heritage (2012). I afsnit 5 gives en beskrivelse af de fire ords fonologiske, morfologiske og syntaktiske karakteristika. Den sidste og største del af artiklen, afsnit 6, er analyser af interaktionelle funktioner for hvert af de fire ord. Afslutningsvist, i afsnit 7, sammenlignes de fire ords interaktionelle funktioner med visse andre danske ords funktioner. Desuden præsenteres overvejelser om den interaktionelle lingvistik's mulige bidrag til sociolingvistikken i fremtidige studier af multietnolekt og lignende varieteter.

2 DATA

Beskrivelsen bygger på et datasæt med optagelser fra boligområder med stor sproglig diversitet i Aarhus Vest og Syd. Talerne er alle født og opvokset i Aarhus og har dansk som førstesprog. Nogle har desuden oplyst yderligere førstesprog, herunder kurdisk, arabisk og tyrkisk, men alle taler dansk som deres primære hverdagsprog. Det samlede datasæt består af 15 timers transskriberede audio- og videooptagelser indsamlet i henholdsvis 2002, 2012 og 2017 på forskellige lokationer i det vestlige og sydlige Aarhus. 2002-optagelserne er indsamlet af Mette Vedsgaard Christensen (Christensen 2012), de resterende af Ditte Zachariassen. Optagelserne er transskriberet i CLAN (MacWhinney 2010), og forekomsterne af de fire ord er registreret ved hjælp af et Python-script, udviklet af Ehm Hjorth Miltersen, som kan fremsøge tekststrenge i CLAN-filer.¹ Transskriptionskonventioner følger konventioner fra samtalegrammatik.dk, som bygger på Jefferson (2004). Disse er tilføjet som bilag.

Datasættet består udelukkende af naturligt forekommende interaktion, det vil sige optagelser af aktiviteter, som sædvanligvis finder sted og ikke er arrangeret for forskerens skyld. Aktiviteterne er af vidt forskellig karakter, spændende fra brætspil og madlavning til sladder ved busstoppestedet. Der indgår typisk mange talere, som ofte ikke er identificerbare fra hinanden. Det er derfor ikke muligt at undersøge distributionen af de fire ord hos individuelle talere på baggrund af dette datasæt, og det

---

¹ Python-scriptet og dele af datasættet er tilgængelige for forskere, der ønsker at undersøge lignende fænomener, kontakt venligst forfatterne af artiklen.

er heller ikke muligt at drage pålidelige kvantitative konklusioner om ordenes distribution og brug ud fra baggrundsvariable som alder, køn eller andet sprog. Tabel 1 viser, at de fire interjektioner findes blandt mange forskellige talere, på mange forskellige lokationer.

TABEL 1. DATASÆT

Årstal	Lokation	Deltagere	Varighed	<i>eow</i>	<i>lak</i>	<i>yani</i>	<i>dig</i>
2017	Lektiestue, Syd	Piger og drenge 15-18 år	102:01	9	2	0	7
2017	Lektiestue, Vest	Piger og drenge 15-18 år, klubmedarb., forsker	53:04	40	4	4	9
2017	Kulturförening, Vest	Drenge 18-26 år	48:03	6	2	0	3
2017	Ungdomsklub I, Vest	Drenge 15-17 år, klubmedarb., forsker	61:30	4	2	0	0
2017	Ungdomsklub II, Vest	Drenge 14-16 år, klubmedarb.	20:56	1	1	0	2
2017	Ungdomsklub III, Vest	Drenge 12-15 år, klubmedarb., forsker	84:46	16	0	0	3
2017	Busstoppested, Vest	Drenge 17-18 år	02:33	1	1	0	1
2017	Madklub, Vest	Drenge 16-17 år, klubmedarb.	30:52	1	0	0	2
2012	Gymnasium	Piger 19-23 år	01:52	0	1	1	0
2012	Ungdomsklub I, Vest	Piger 11-12 år	20:52	0	5	12	7
2002	Folkeskole, Vest	Piger ca. 12 år, klubmedarb.	30:19	0	0	2	8
2002-2017	Optagelser uden <i>eow</i> , <i>lak</i> , <i>yani</i> eller <i>dig</i>		7:37:53	-	-	-	-
I alt			15:14:41	78	18	19	42

3 TIDLIGERE BESKRIVELSER AF DE FIRE ORD

I dette afsnit redegøres for tidligere beskrivelser af *eow*, *lak* og *yani*, og vi undersøger forslag til deres etymologi. Vi har ikke fundet detaljerede beskrivelser af ordene, men nogle er nævnt mere end andre i tidligere forskning. Derudover redegøres for, hvordan *dig* hører til denne gruppe af interjektioner. For hvert ord vises desuden eksempler på deres brug i populærkulturen.

3.1 *Eow*

Eow, udtalt [ɛu] eller [ʔɛu], nævnes flere steder som et ord, der bruges til at påkalde sig opmærksomhed (Quist 2008: 47 (stavet *ew*), Møller & Jørgensen 2013: 32, Cadin & Sufi 2021: 61), og der henvises til

kurdisk som den etymologiske baggrund. I referencegrammatikker for kurdisk findes *ew/aw* således beskrevet som et pronomen, enten som tredjeperson ental pronomen eller som demonstrativt pronomen (McCarus 2009: 600, 615; Thackston 2006: 14), men vi har ikke fundet det nævnt, at *ew/ew/aw* kan bruges som interjektion på kurdisk.

I populærkulturen findes mange eksempler på *ew*. Figur 1 viser opslag fra sociale medier, og vi har desuden fundet *ew* brugt i sangtekster, for eksempel af de 12-årige Signe og Sofie (2020), som rapper: “*ew* bror Aalborg Øst er vores by”, og i filmen *Blokhavn* (Unneland & Sajrani 2020), hvor en karakter siger: “*ew* er I klar over hvad I kigger på”, da nogle af hans kammerater roser en politisk plakate fra Dansk Folkeparti.

3.2 Lak

Udover i Aarhus er *lak* [lag] observeret i Odense (Skovse 2018), og det beskrives også i den københavnske baserede *Gadedansk ordbogen* som ”en negation som bruges for at forstærke en pointe, bruges også for at skærpe lytterens opmærksomhed, a la ’prøv at høre her’, og har en lettere negativ ladning” (Cadin & Sufi 2021: 120). I vores datasæt forekommer *lak* i sammenhænge med negative vurderinger, men ikke med grammatisk funktion som negation. Etymologisk kommer *lak*, *la’ak* eller *wlak* muligvis af den arabiske præposition /li/, sat sammen med 2. person hankøn-pronominet /-ak/ til betydningen ”til dig”.² Onlineordbogen *Lughatuna* (2015) angiver, at *lak* eller *lek* لك i libanesisk arabisk desuden bruges som interjektion med betydningen ”come on” eller ”that’s enough”.

I populærkulturen findes *lak*, ligesom *ew*, brugt i sangtekster, film og opslag på sociale medier (se figur 1). I en video bag om filmen *Blokhavn* beskriver manuskriptforfatterne blot *lak* som et ord, der “bruges til at markere noget”, og de nævner eksemplet: “*lak* er du helt væk” (Kino.dk 2020).

---

2 Tak til Hannah Fedder Williams for denne observation.

3.3 *Yani*

Yani, udtalt [ˈjani] eller [jɑ:n], er ikke nævnt i tidligere forskning. Cadin og Sufi (2021: 220) skriver, at *yani* ”bruges for at understrege en pointe”, og at det betyder ”det betyder”. Denne ordforklaring findes også i blogposts og internetfora, hvor brugere stiller hinanden spørgsmål om ords betydning, fx Saeed (2020) og *quora* (u.å.). Her angives, at *yani* betyder ”det betyder” (oversat fra ‘means’/’it means’) på arabisk og muligvis også på tyrkisk og farsi. Manuskriptforfatterne til filmen *Blokhavn* angiver betydningen ”jeg mener” og siger, at ordet kommer fra arabisk og farsi (Kino.dk 2020). I figur 1 vises to eksempler på *yani* brugt som påhæng til spørgsmål, ”Yani er det godt eller dårligt?” og ”#HvorforYani”.

3.4 *Dig*

I modsætning til de andre ord i denne artikel er *dig*, udtalt [dɑj], et eksisterende lekssem i dansk og er dermed ikke et egentligt låneord. Måden, *dig* bruges på, og positionen, det indtager, kan dog muligvis være et lån af et abstrakt grammatisk mønster, et såkaldt pattern-lån (Sakel 2007). I en rundspørge blandt typologer kommenterede nogle, at man i arabisk og tyrkisk – som er pro-drop-sprog, der markerer personer ved endelser på verberne og normalt ikke benytter personlige pronominer – kan tilføje personlige pronominer ”for at betone de eksisterende pronomener”. Andre tilføjede, at konstruktioner med ”dig du” findes på moderne hebraisk, og at det heri bruges som ”very colloquial or downright impolite”.³ Cadin og Sufis *Gadedansk ordbogen* (2021) har ikke et opslag om *dig*, men de skriver på bogens bagside et citat som indeholder netop *dig* i en interjektionel position: ”Eow dig, har du ik’ shuffet den her endnu”.

Dig-konstruktioner fremhæves ofte af talerne selv som særligt karakteristisk for varieteten. I populærkulturen findes konstruktioner som *mig jeg* og *os vi* i både musik, poesi og skønlitteratur, og sådanne konstruktioner bruges ofte gentagne gange i samme tekst. Rapperen Top-Gunn bruger *mig jeg* to gange i hvert vers på sit track *Mash* (2020), for eksempel i ”mig jeg tjener ogs markant mer end en cand.merc.”. I

---

3 Tak til Peter Bakker og mailinglisten LINGTYP, 2011.

Yahya Hassans 'Langdigt' er konstruktionen en gennemgående form, som bruges over 100 gange, for eksempel i "mig jeg skriver mail til Lars Skinnebach" (Hassan 2013: 135). I Morten Papes roman *Guds bedste Børn* bruger karakteren Zeki konstruktionen i sætningen "os vi sender penge hver måned til Tyrkiet" (Pape 2018: 28).

I tidligere forskning er konstruktioner med *dig du*, *mig jeg* og *os vi* beskrevet som "subjektsfordobling" (Christensen 2012, Skovse 2018), men i et delset af samme datasæt, som denne artikel bygger på, viser Zachariassen (2017), at den term ikke kan beskrive alle eksempler (se også diskussionen i afsnit 5.1). I vores samlede kollektion refererer *dig* kun til sætningens subjekt i cirka halvdelen af eksemplerne, se tabel 2.

TABEL 2. INTERJEKTIONALET *DIGS* REFERENCERAMME

Sætninger, hvor <i>dig</i> refererer til subjekt	20
Sætninger, hvor <i>dig</i> refererer til noget andet end subjekt	8
Sætninger eller ytringer uden subjekt	14
I alt:	42

4 METODISK OG TEORETISK GRUNDLAG

Tidligere studier har nævnt *eow*, *yani*, *lak* og *dig* i analyser med et primært sociolingvistisk perspektiv. I denne artikel bruges metoden Interaktionel Lingvistik til at undersøge ordenes individuelle funktion. Metoden bygger på en klassisk CA-kollektionsanalyse som beskrevet af Hoey og Kendrick (2017), hvor data først indsamles og analyseres, og et bestemt fænomen identificeres og afgrænses. Derefter samles en kollektion af eksempler fra datasættet, og disse eksempler kategoriseres. I denne artikel identificeres fænomenet formmæssigt i afsnit 4, og kollektionen består af i alt 162 eksempler, se tabel 3. Til beskrivelsen fravælges ekstrapositionerede *dig* som refererer til sætningens subjekt, og formen *lek* adskilles fra formen *lak*. Næste skridt i en kollektionsanalyse består i at analysere hvert enkelt eksempel for at se, hvilken variation der findes i samlingen, og at finde underkategorier af fænomenet. Til sidst beskrives de forskellige interaktionelle handlinger, som underkategorierne af fænomenet kan indgå i. For hver af underkategorierne har vi til artiklen udvalgt et repræsentativt eksempel.

De fire ord indgår ofte i forbindelse med inddragelse af talers eller

modtagers formodede viden. Inden for CA og Interaktionel Lingvistik beskæftiger man sig med viden (*epistemics*), ikke som et individuelt, kognitivt fænomen, men som de måder, viden organiseres socialt, dvs. igennem måder, viden tillægges taleren selv eller andre i social interaktion (Drew 2018: 165). Heritage (2012: 24 f.) argumenterer for, at deltagerens orientering imod og antagelser om relative vidensforhold er ressourcer, der bruges til at tilskrive mening til hver enkelt ytring i en interaktion som social handling. Heritage skelner mellem *epistemisk status* og *epistemisk stance*.

Epistemisk status er en position, taleren kan indtage enten ved på forhånd at have adgang til et bestemt vidensdomæne ('epistemic domain'), fx som en lærer, der på forhånd har mere generel viden om opgaveskrivning end en elev, eller ved løbende at forhandle, hvem der har viden, fx som en elev, der forklarer at have skrevet en bestemt opgave før og derfor har mere viden om denne opgave end de andre elever. Epistemisk status er derfor et relationelt og relativt begreb, som kan ændre sig i løbet af samtalen.

Epistemisk stance er den måde, den epistemiske status styres gennem designet af selve turen, herunder hvordan talere styrer turtagningen og vælger mellem forskellige grammatiske muligheder. Stance kan således veksle fra tur til tur, endnu hurtigere end status.

Epistemisk status og stance er afgørende for, om en talehandling opfattes som en anmodning om information eller som et bidrag med information. Således viser Heritage, at anmodninger om information kan formes både som deklarativsætninger og som forskellige former for interrogativer. Heritage introducerer notationerne K- og K+ som indikatorer for viden ('knowledge'), som man som taler kan markere sig som havende mere (K+) eller mindre (K-) af. Der findes altså forskellige måder at anmode om viden på, som indikerer forskellig grad af (forhånds)viden om eller sikkerhed for det, man spørger om. "Er du gift?" indikerer uvidenhed, mens "Du er gift, ikke sandt?" indikerer en vis sikkerhed, og "Du er gift." indikerer en stor sikkerhed (eksempler fra Heritage 2012: 6, vores oversættelse).

Epistemicitet kan også komme til udtryk ved brug af interjektioner. Steensig og Sørensen (2019) beskriver nogle af de mest brugte interjektioner på dansk, svarordene *ja*, *nej*, *mm*, *nå* og *okay*, som netop

udtryk for epistemicitet, om end afgrænset til fritstående forekomster i tredjeposition, dvs. som respons på spørgsmål og svar, og dermed ikke direkte sammenlignelige med de fire ord i denne artikel. Steensig og Sørensen viser, at svarordene markerer forskellig grad af accept af svarets tilstrækkelighed som information og forskellig grad af markering af nyhedsværdi. Vores fire ord er ikke svarord, men *eow* og *lak* kan ligesom svarordene *okay* og *nå* markere nyhedsværdi (Steensig & Sørensen 2019: 78), især i eksempel 6, hvor vi vil se, at *eow* er med til at annoncere vigtig ny information. *Eow* efterfølges her af en ændret videnstilstand ('change-of-state', Heritage 1984), fx fordi en taler accepterer, at der har været et vidensgab og derefter bevæger sig fra en K- position til en K+ position. I eksempel 9, hvor *lak* indleder en ny historiefortælling, vil vi se at *lak* fungerer som understøttelse til annoncering af ny information, her som grammatisk ressource til at indlede en ny aktivitet, som modtageren bedes tilslutte sig (Hutchby & Woofit 2008: 133).

Steensig og Sørensen (2019) viser, at svarord i forskellig grad tilslutter sig den andens synspunkt eller går med i den aktivitet, den anden har gang i (hvv. 'affiliation' og 'alignment', Stivers 2008). Svarordene *okay* i stigende form og *nå* kan vise begrænset tilslutning. For vores ord er det tydeligt, at *dig* viser, at taleren ikke tilslutter sig den andens synspunkt, men tværtimod aktivt modsætter sig den aktivitet, den anden har gang i. Med Stivers' (2008) begreber kan man sige, at *dig* viser disalignment og disaffiliation.

5 FORMMÆSSIG BESKRIVELSE

Grundlaget for at klassificere de fire ord som interjektionaler findes dels strukturelt og dels funktionelt. Herunder vil vi gennemgå de strukturelle argumenter med udgangspunkt i de karakteristika, som Hansen og Heltoft (2011) fremstiller som typiske for interjektioner.

5.1 Interjektioner, interjektionaler og interjektionel funktion

Hansen og Heltoft beskriver interjektioner som fonetisk karakteriseret ved kun at indeholde ganske lidt materiale (2011: 212), og den beskrivelse passer fint på de fire ord. *Lak* [laɡ], *dig* [dai] og *eow* [eʊ] eller [ʔeʊ] udtales som enstavelsesord, og tostavelsesordet *yani* ['jani] udtales ofte med reduceret vokal [ja:n].

Morfologisk er interjektioner ubøjelige (Hansen & Heltoft 2011: 213), og det gælder også alle vores fire ord. Desuden kan interjektioner flerdobles, for eksempel *nånånånå* (ibid.), og det kan *eow* også, for eksempel ”*eow eow* er det rig- er det rigtigt ikkå” og ”*eow eow eow* Toby”, begge eksempler, hvor taleren initierer en ny sekvens med sin ytring.

Syntaktisk kan interjektioner udgøre en ytring alene (ibid.). I vores data finder vi eksempler på *eow* og *lak* som selvstændige ytringer, men ikke på *dig* og *yani*. Tabel 3 viser de fire ords mulige syntaktiske positioner.

TABEL 3. DE FIRE INTERJEKTIONERS MULIGE PLACERINGER

	<i>Eow</i>	<i>Lak</i>	<i>Yani</i>	<i>Dig</i>	I alt
Foranstillet	70	14	4	16	104
Efterstillet	0	0	15	26	42
Selvstændig tur	8	4	0	0	12
I alt	78	18	19	42	162

Afgørelsen af, om hvorvidt noget er en selvstændig ytring eller forbundet til de omkringliggende sætninger, må også tages ud fra prosodiske forhold (Barth-Weingarten 2016). Prosodisk kan *eow*, *lak* og *yani* være tættere eller løsere knyttet til sætningen. De kan for eksempel være adskilt af en mikropause (angives med (.) i transskriptionerne) eller med reset, det vil sige let opadgående eller nedadgående skift i intonationen (angives med pile). Selvstændige ture defineres her som ture, der er adskilt af længere pauser eller af andre taleres ture. *Dig* adskiller sig fra de andre ord ved altid at være tæt knyttet til sætningskernen uden nogen pause eller intonationsskift.

Topologisk beskriver Hansen og Heltoft interjektioner som ”placeret alleryderst, egentlig uden for sætningen, enten til højre eller venstre uden for sætningskernen” (2011: 328). Vores fire ord kan alle findes til venstre for sætningskernen (se tabel 3), og *yani* og *dig* kan desuden findes til højre for. De indledende fire eksempler (1-4) vises i figur 2 placeret i Diderichsens sætningsskema (1946: 186) med tilføjelse af interjektionalfelter som i Hansen og Heltofts sætningsskema (2011: 1621).

FIGUR 2. SÆTNINGSSKEMA MED EKSEMPLER PÅ *EOW*, *LAK*, *YANI* OG *DIG* I FORSKELLIGE POSITIONER

Interjektionsfelt, venstre	Ekstra-position, venstre	Fundament-felt	Finit-verb-um	Subjekt	Adverbial	Infinite-verb-er	Objekt eller prædikativer	Adverbial	Ekstra-position, højre	Interjektionsfelt, højre
<i>eow</i>	Melissa	hun	har			lavet	den			
<i>lak</i>		vi	har			arbejdet		med den der		
		han	prøvede				at redde den			<i>yani</i>
<i>yani</i>		de	gør		sån lidt		grin af udlændinge			
<i>dig</i>			er	din stemme		gået		i overgang		
		du	har				en stor hoved			<i>dig</i>

Om interjektioners funktion skriver Hansen og Heltoft, at de ”markerer enten en subjektiv sproghandlingstype eller en subjektiv (emotiv) dimension i sproghandlingen. De markerer således afsenderens kommunikative hensigt” (Hansen & Heltoft 2011: 212). Interjektioner kan være *neutrale*, som fx de svarord Steensig og Sørensen (2019) beskriver, eller de kan være *subjektive*. Interjektioner som både kan fungere som en ytring i sig selv og i venstreposition, er typisk neutrale interjektioner, mens de, som kun kan stå i venstreplacering, typisk er subjektive (Hansen & Heltoft 2011: 1113). Hansen og Heltoft opdeler subjektive interjektioner i henholdsvis *emotive* oplevelsesudsagn, som fx *øv* i ”øv hvor er jeg dog træt af ukrudt”, og *kommunikative* udsagn, som markerer deltagelse, fx *nå* som markør for et nyt emne i ”nå du er nok forelsket” (ibid.). De emotive udtrykker som regel en specifik følelsesmæssig side, mens de kommunikative angiver den talendes beskrivelse af egen taleposition (Hansen & Heltoft 2011: 1131). I de interaktionelle analyser viser artiklen her, at *eow*, *lak*, *yani* og *dig* har subjektive funktioner, som viser afsenderens kommunikative hensigt. De kan både have emotive og kommunikative funktioner.

Udover ord fra selve ordklassen interjektioner kan ord fra andre ordklasser også fungere som interjektion. I interjektionel placering kan led, som ellers ikke har interjektionel semantik, få tillagt interjektionel funktion, for eksempel imperativverbet ’se’ i ”se, det var en rigtig historie” (Hansen & Heltoft 2011: 214; 1621). *Eow*, *lak*, *yani* og *dig* beskrives i denne artikel samlet som *interjektionaler*, altså ord med

interjektional funktion. *Dig* tilhører ordklassen pronominer, men kan fungere interjektionelt. De andre tre ord tilhører formentlig ordklassen interjektioner.

5.2 Særligt om interjektionelt dig og lignende konstruktioner

Interjektionelt *dig* minder formmæssigt om en type konstruktion, som Brøcker m.fl. (2012) kalder “tunge led i ekstraposition”, som er meget hyppig i dansk samtaleprog. Her er et subjekt placeret til venstre for sætningskernen i ekstraforfeltet, og en pronominal kopi af subjektet er placeret inden i sætningskernen. Brøcker m.fl. giver eksemplet “Melany hun er jo taget hjem nu” (2012: 25), illustreret i sætningsskema i figur 3. Konstruktionen beskrives af Hansen og Heltoft som “ekstraponerede led” (2011: 1827). På baggrund af en kvantitativ analyse viser Brøcker m.fl. (2012), at hvis det indholdsmæssige subjekt benævnes med andre led end pronominer, er disse led langt hyppigere placeret i ekstraforfeltet end i forfeltet. ”Melany hun er jo taget hjem nu” er altså mere typisk end ”Melany er jo taget hjem nu”.

FIGUR 3. SÆTNINGSSKEMA MED EKSEMPEL MED TUNGT LED I EKSTRAPOSITION

Int.	EF	F	v	s	a	V	N	A	ES	Int.
Venstre interj.-felt	Ekstraforfelt	Forfelt	Finit verbum	Subj.	Adv.	Infinite verber	Obj. eller prædikativer	Adv.	Ekstra slutfelt	Højre interj.-felt
	Melany	hun	er		jo	taget			hjem nu	

Der findes yderligere en konstruktion i standarddansk, som, om end formentlig mindre hyppig, syntaktisk minder endnu mere om interjektionelt *dig*, da den også har pronominer i oblikform uden for sætningskernen. En fagfællebedømmer bidrog med et skriftsprogligt eksempel fra romanen *Drømmestedet* af Franz Berliner (1991): “Og jeg kunne ikke svømme. De kunne sagtens. Med alle deres ferier sydpå, i Danmark og andre sydlige lande, med strandbadning og swimming pools og svømmeundervisning og hvad ved jeg, i det varme vand. *Mig*, jeg havde kun prøvet at bade oppe i Laksesøen sammen med de andre unger om sommeren, når det var rigtig varmt” (gengivet fra fagfællens kommentar, kursivering af denne artikels forfattere).

Det synes at være nødvendigt at adskille to typer konstruktioner med oblikpronominer uden for sætningskernen: 1) Oblikpronominer, typisk *mig* eller *os*, i sætningens venstreposition, som i eksemplet fra Franz Berliner samt i eksemplerne fra populærkulturen i afsnit 3.4, som er genoptaget af subjektet i sætningskernen. For disse synes termen ”subjektsfordobling” (Christensen 2012, Skovse 2018) passende. Artiklen her giver ikke interaktionelle analyser af denne type, men overordnet set ser den ud til i alle eksempler at udtrykke en kontrast mellem afsenderen og modtageren eller andre referenter. I Franz Berliners eksempel er jeg-fortælleren anderledes end de andre referenter, idet han ikke kan svømme. I Yahya Hassans ”mig jeg skriver mail til Lars Skinnebach” (Hassan 2013: 135) beskrives jeg-personens handling i kontrast til, hvordan den samme jeg-person handler i andre sammenhænge. 2) Oblikpronominet *dig*, som kan forekomme både til højre og venstre for sætningskernen, og som ikke henviser til sætningens grammatiske subjekt, jf. tabel 2.

Denne artikel beskæftiger sig med type 2, mere specifikt de eksempler med *dig*, som ikke refererer til sætningens grammatiske subjekt. I den interaktionelle analyse vises eksempler med *dig* i ytringer uden kontrast mellem referenter. Vi argumenterer for, at pronominer af denne type har interjektionel funktion, og derfor beskrives de i denne artikel sammen med de andre interjektioner *eow*, *lak* og *yani*.

6 INTERAKTIONELLE FUNKTIONER

Som vist i afsnit 3 indeholder de eksisterende beskrivelser af de fire ord ofte noget om at ”tiltrække opmærksomhed”. I *Gadedansk ordbogen* findes opslag om tre af vores ord, og de beskrives alle tre som ord, der skærper eller tiltrækker opmærksomhed, og-eller de forstærker en pointe: *Eow* ”bruges for at forstærke en pointe eller tiltrække sig opmærksomhed”; *lak* ”bruges for at forstærke en pointe, bruges også for at skærpe lytterens opmærksomhed”; og *yani* ”bruges for at understrege en pointe” (Cadin & Sufi 2021). *Dig* er tilsvarende blevet kaldt ”udpegende” (Christensen 2012: 135). Men hvad vil det sige at udpege eller gøre opmærksom på, og hvad er forskellen på funktionen for de fire ord? I de følgende fire afsnit beskrives, hvad de fire ord hver især kan gøre opmærksom på.

Ved hjælp af den interaktionelle lingvistik's metoder (Steensig 2001; Couper-Kuhlen & Selting 2018) viser vi, at *eow* kan understøtte udpegning af et problem sammen med en mulig løsning, at *lak* kan understøtte en negativ vurdering af andres ageren, at *yani* kan understøtte et ønske om fælles viden, og at *dig* kan understøtte en afvisning af den foregående talers viden.

Hvert af ordene forekommer i forskellige typer handlinger, og disse handlinger har hvert sit underafsnit. Fx forekommer *eow* i tre slags handlinger: At anmode om hjælp (afsnit 6.1.1), at annoncere vigtig information (afsnit 6.1.2) og at forhindre en handling (afsnit 6.1.3). For hver handling viser vi, på baggrund af et eksempel, hvilken interaktionel funktion *eow* har i denne type handling. Til slut udleder vi en samlet interaktionel funktion, som ordet bidrager til.

6.1 Eow, som udpeger problemers mulige løsninger

Eow bruges sammen med enten spørgsmål, information eller ordrer, som har at gøre med et problem. Det kan være en anmodning om hjælp til et problem (5), en annoncering af vigtig information, som kan afhjælpe et problem (6), eller et opråb, som forhindrer et problem i at opstå (7). *Eow* kan muligvis sammenlignes med et 'hey' med en indbygget 'ved du hvad'-funktion.

6.1.1 Eow i en ytring, som anmoder om hjælp

Uddraget herunder kommer fra en optagelse i en lektiecafé, hvor Magic sidder ved en computer og skriver på en skoleopgave. I linje 1 påkalder Magic sin ven Melissa og beder om en vurdering af et stykke tekst, han har skrevet. Melissa bliver hermed udpeget som den, der har viden inden for det epistemiske domæne at vide noget om, hvordan en tekst skal være.

(5) eow Melissa har jeg overdrevet

```
01→   Magic:   eow Melissa har jeg overdrevet den her\
02           [((drejer skærmen mod Melissa))
03   Melissa: [((vender sig mod Magic)) hvar
04   Magic:   nogen dage efterfølgende→
05           stod øh:\
```

Melissa modtager påkaldelsen og anmodningen med reparaturmarkøren *hvar*, et ord, som i dansk samtaleprog som regel bruges til at indikere rent auditive problemer. Jørgensen (2015) viser, at der i dansk samtaleprog findes tre typer {hvad} med forskellige funktioner: *Hvar* kan indikere auditive problemer, mens *hva* eller *hvad* ofte bruges til at afvise præmissen for spørgsmålet. Her ser vi, at Magic behandler *hvar* som en anmodning om uddybning af, hvad ”den her” i linje 1 refererede til, idet hans respons er at læse teksten fra skærmen op. Med spørgsmålet tildeler Magic Melissa epistemisk status (K+), dog med en vis grad af egen viden, idet han specificerer, at overdrivelse måske er kilden til problemet. Dette indikeres med ja/nej-spørgsmålet, der indeholder et såkaldt kandidatsvar (‘candidate answer’) (Pomerantz 1988).

6.1.2 Eow i en ytring, som annoncerer vigtig information, der kan løse et problem

I dette eksempel indgår *eow* i en ytring, som annoncerer vigtig information, der kan løse et problem. Uddraget er fra samme lektiecafé og starter på et tidspunkt, hvor Hamderr's bror Iqbal netop er kommet ind ad døren. Hamderr og Iqbal skal følges hjem efter lektiecafeen og kan først gå, når de begge er færdige med deres opgaver. Hamderr spørger derfor, om Iqbal er færdig med sin skoleopgave (linje 1).

(6) *eow* Melissa hun har lavet den

01 Hamderr: har du ↑lavet den\

02 Melissa: ((kigger op på Hamderr))

03 Iqbal: [er du færdig\

04 Melissa: [ka du godt huske vi [lavede den der (ha)bib→

05 Hamderr: [ja ((nikker))

06 Ben: har du lavet den\

07 Iqbal: nej jeg [( )

08 Melissa: [habib→

09 (0.7)

10 Melissa: ka du godt huske [vi har lavet den→

11→ Hamderr: [Melissa- eow Melissa hun

12 har lavet den la hende sende dig det\

Hamderr behandler ikke Melissas interrogativsætning (linje 10) som et spørgsmål, der skal besvares, i stedet behandler han den som en oplysning, der er vigtig at videregive til Iqbal. Hamderr modificerer oplysningen ved at tilføje en imperativ til Iqbal (linje 12). Hamderr tildeler her sig selv epistemisk status, (K+), som en der ved, hvordan Iqbal skal løse sit problem med den ufærdige opgave. *Eow* kan ses som en 'change-of-state token' (Heritage 1984), som Hamderr bruger på et sted, hvor han skifter til at have vigtig viden.

6.1.3 *Eow i en ytring, som bremser problematisk gøren*

I dette eksempel følges *eow* af en ordre, som har til formål at bremse noget, den anden taler gør. Ali og Ben er i gang med at logge ind på en computer sammen i lektiecafeen. De har haft problemer med at logge ind og har prøvet forskellige passwords med samme brugernavn. Vi kan ikke se tastaturet, men vi kan se, at Ben taster, og vi må formode, at han er i gang med at slette noget (inden uddraget).

(7) *eow ikk slet noget*

```
01 → Ali: eow ikk slet4 noget→
           vent lige vent lige [vent lige\
02 Ben:                                     [nåh ja \
03 (0.4)
04 hva: det der→
```

Med det samme, og i overlap med Alis gentagne imperativ "vent lige", accepterer Ben ordren, og siger "nåh ja". Bens "nåh ja" fungerer her som en markør for ændret videnstilstand ('change-of-state', Heritage 1984), hvor Ben accepterer, at der har været et vidensgab, og nu bevæger sig fra en K--position til en K+-position.

Sekvensen minder om sekvenser, vi senere viser med *lak* i ytringer, som bebrejder modtageren for dennes manglende viden, men efter *eow*-ytringen tilslutter modtageren sig, at det her nu er fælles viden.

---

4 På grund af reduktion af den finale stavelse (som er hyppig i dansk talesprog generelt, Heegård 2012) og reduktion af stød (som er hyppig i den københavnske version af en lignende varietet, Quist 2000: 11) kan vi ikke umiddelbart se om verbet er en reduceret infinitiv, {slette}, eller imperativformen {slet}. Til transskriptionen har vi valgt det mest lyd nære {slet}.

Der er ikke tegn på, at ytringen med *eow* opfattes som en bebrejdelse. En sådan efterfølgende tilslutning ser vi ikke i nogen af eksemplerne med *lak*. *Eow* og *lak* har altså forskellig funktion, når de kommer i en kontekst, hvor der udtrykkes, at modtageren mangler viden.

En syntaktisk note til eksemplet: Her optræder *eow* sammen med en konstruktion af nægtelsen *ikk*+verbum, en konstruktion, vi her vil kalde *ikk*-fronting. Vi har ikke set konstruktionen beskrevet tidligere i litteratur om dansk grammatik, men vores egen oplevelse er, at den er hyppig i ungdomssprog generelt og ikke kun i denne varietet. Andre eksempler på *eow* sammen med *ikk*-fronting er “*eow* vent *ikk* sig du optog det der” og “*eow* *ikk* få ondt i røven”. Hvorvidt funktionen at forhindre en handling både understøttes af *eow* og *ikk*-fronting er uklart, da vi ikke har undersøgt *ikk*-frontings interaktionelle funktion til denne artikel. Det er et oplagt fænomen at se nærmere på i fremtidig forskning.

6.1.4 Sammenfatning af *eow*s funktion

Eow indgår i udpegningen af et problem, som taleren anmoder modtageren om enten at løse (5), at få løst (6) eller undgå at skabe (7). *Eow* kan muligvis sammenlignes med et ’hey’ med en indbygger ’ved du hvad’-funktion. De epistemiske forhold for ytringer med *eow* kan være forskellige: Magic tildeler Melissa epistemisk status (5), Hamderr videregiver en anden persons viden sammen med tilføjelse af hans egen viden (6), og Ben angiver med sin respons på Alis instruktion, at hans epistemiske status er ændret (7). Der er ikke tegn på, at talerne bebrejder modtagerne eller afviser deres ret til at deltage på samme måde, som vi senere viser, at *lak* og *dig* kan gøre.

Eow kan således minde om den måde, Svennevig (2012) beskriver, at *hallo* på norsk kan annoncere en vigtig ytring. Svennevig kalder *hallo* i denne funktion for en fremadpegende diskursmarkør, som projicerer, at der kommer en vigtig ytring (Svennevig 2012: 166). I denne funktion kan ”opmærksomhedsmarkør”, som blev foreslået i de populære kulturelle forklaringer (afsnit 3), være en passende beskrivelse. *Eow* kan også minde om det mellemlange *ej*, Tholstrup (2014: 9) beskriver som emneskiftmarkør, når det bruges som indleder. *Ej* står her ligesom *eow* enten foranstillet eller som selvstændig ytring.

Populærkulturelt nævnes eksemplet “*eow* er I klar over hvad I kigger på” (*Blokhavn* 2020), som ligeledes introducerer ny vigtig viden fra en taler, som positionerer sig som en med viden, (K+), inden for emnet politiske partier. Desuden nævnes eksemplet ”*eow* jeg hader det der ”du ligner ikke en [indsæt nationalitet]””. Her udpeger taleren et problem, nemlig at en tidligere fiktiv taler har formodet viden, (K+), som de ikke har, om hvordan personer med en bestemt nationalitet ser ud.

6.2 Lak som negativ vurdering af manglende viden

Lak bruges i kontekster med manglende viden, muligvis på samme måde som et skuffet suk. Herunder vises to eksempler, hvor *lak* udtrykker en negativ vurdering, enten af modtagerne (8) eller af en tredjepart (9), som efter talerens mening har manglende viden. Derefter vises eksempelsætninger med *lek* (10-13), et ord som lydligt ligner *lak*, men som har andre funktioner interaktionelt, og som muligvis tilhører en anden ordklasse.

6.2.1 Lak i en ytring, som bebrejder manglende anvendelse af viden

I det første eksempel bruges *lak* til at bebrejde en gruppe modtagere, at de ikke kan huske, hvad de tidligere har arbejdet med i skolen. En gruppe skolekammerater sidder i lektiecafeen og arbejder med en opgave om ungdomsromanen *En-to-tre-NU* (Wung-Sung 2001). Mazen har hentet bogen hen til bordet inden uddraget.

(8) *lak* vi har arbejdet med det her

01	Sani:	<u>En to tre nu</u> >Melissa hva var det< den handled om>
02		(0.4)
03	?:	øh
04	Melissa:	<den handler om <u>ham</u> de:r> dar ⁵ blir
05		forelsket i <u>en</u> dar:dar s- dar sy:g\
06		(1.0)
07	Hamderr:	↑NÅ::[: JA ((klapper))

5 Det formelle subjekt *der* [da] er her transskriberet *dar* for at adskille det fra adverbiet *der* [deg]. Adverbiet *der* indgår i subjektreferenten ”ham der”, som står i ekstraposition. Begge udtales uden stød.

08→ Daya: [↑**lak** vi har arbejdet [med det her\

09 Hamderr: [Mazen det]

10 godt du har hentet >bogen Sani la mig lige<

11 hurtigt låne den

Sanis spørgsmål (linje 1) er en anmodning om hjælp til skoleopgaven, og Melissa tildeles igen epistemisk status (K+) inden for domænet skoleopgaver. Melissa svarer først efter en pause, der er så lang, at en anden taler indfører ordsøgningsmarkøren ”øh”, og da svaret endelig kommer (linje 4), er det formuleret langsomt og tydeligt. Hovedpersonen i bogen benævnes som ”ham der” [ham dæg],⁶ hvormed Melissa antager, at de andre kender referenten og blot skal genkalde sig den. Hvis hun skulle præsentere referenten som ny viden, kunne den for eksempel benævnes ”en” eller ”en dreng”. Efter en længere pause udbryder Hamderr højt, at han nu har genkaldt sig bogens handling, dvs. at han nu også har (K+) i det vidensforhold, Melissa ellers blev tildelt (K+) indenfor. I overlap med Hamderr informerer en tredje gymnasiekammerat, Daya, om, at de har arbejdet med bogen tidligere (linje 8). Dayas ytring implicerer, at de andre egentlig også har (K+), men at de ikke har anvendt deres viden, og *lak* indgår altså her i en handling, som informerer om vidensforhold. *Laks* funktion her kan minde om det, Heinemann (2009) kalder et ’inapposite’ *da* (ikke-passende eller fejludpegende *da*), som bebrejder modtagerne manglende genkaldelse af deres viden. En tilsvarende ytring med *da* kunne være formuleret ”vi har da arbejdet med det her”.

6.2.2 *Lak som introducerer en historie om manglende viden*

I den foregående analyse klandrer *lak* modtageren for manglende viden. I det følgende eksempel drejer det sig om manglende viden hos en tredjepart, en referent i en historiefortælling. Interjektionen skifter altså fra at være interpersonel til at være beskrivende. Vi er i en anden lektiecafe, hvor Ray og hans venner har snakket om Ali Fahad og om et af Ali Fahads familiemedlemmer, som har snydt nogen for penge. Der var lidt forvirring om, hvem der snød, men det blev understreget, at Ali Fahad ikke var med til at snyde. Nu genintroducerer Ray Ali Fahad

6 Ikke at forveksle med ”Hamderr”, som er et selvvalgt pseudonym for en af de andre talere.

(linje 1) i en historie med en negativ vurdering af en person, som er relateret til Ali Fahad: en ny medarbejder på det pizzeria, Ali Fahad ejer. Historien indledes med *lak*.

(9) *lak ham den nye medarbejder*

01 → Ray: lak ham den nye medarbejder han er
 02 mere forvirret end Ali Fahad wallah\
 03 (0.8)
 04 → **lak** vi >ringer til ham vi sir til ham
 05 to familiepizzaer→<
 06 han laver to megapizzaer til os\
 07 Dennis: .hAh
 08 Yussuf: wallah [( )]
 09 Amir: [hvornår→
 10 Ray: wallah (> .) i:: øh den der dag vi g- øh::
 11 den der dag

Hutchby og Wooffitt (2008: 133) beskriver, hvordan historiefortællinger kan indledes ved hjælp af forskellige grammatiske ressourcer, som hjælper modtageren til at forudse, at der er en historie på vej, og at de inviteres til at udtrykke genkendelse af fx en ny referent. Ray bruger her *lak* som en sådan grammatisk ressource til at introducere en historie med en referent og at invitere til genkendelse. Han får ikke umiddelbart nogen respons, og efter en pause tilføjer han flere oplysninger (linje 4-6) til historien, igen indledt med *lak*. Rays historie om den nye medarbejder er et udtryk for epistemisk status, idet Ray ikke blot kommer med en påstand om den nye medarbejder, men også giver belæg gennem en historie, der præsenterer bevis i form af egne erfaringer (Pomerantz 1984).

Historien modtages med mistro, først af Yussuf (linje 8), som siger ”wallah” i betydningen ”kan det passe”, og derefter af Amir, som vil tjekke tidspunktet for historien (linje 9). Vi ser, at Ray oplever sin epistemiske status udfordret, idet han tøvende genkalder sig historiens nærmere detaljer i linje 10-11. Set i lyset af den tidligere understregning af, at Ali Fahad *ikke* er en, der snyder, kan mistroen til historien ses som en afvisning af at vurdere Ali Fahad og hans medarbejder ne-

gativt. *Lak* sammen med belægget om erfaring var altså ikke nok til at understøtte epistemisk status for Ray.

6.2.3 *Sammenfatning af laks funktion*

Lak kan i de to eksempler tolkes som udtryk for en skuffelse over enten en modtager eller en referent, som ikke har anvendt sin viden. Formentligt er interjektionen mere afsenderrettet end modtagerrettet forstået på den måde, at *lak* er et udtryk for afsenderens egen positionering, muligvis på samme måde som brugen af et skuffet suk. Hoey (2013: 69) viser, at et suk kan fungere som indledning ('preface') til et nyt projekt eller en ny sekvens. I eksempel 8 bliver Dayas ytring med *lak* begyndelsen til Hamderris anbefaling, og i eksempel 9 indleder Ray en ny historiefortælling med *lak*. Vi har desuden sammenlignet funktionen af *lak* med funktionen af det, Heinemann (2009) kalder et 'inapposite' *da* (ikke-passende eller fejludpegende *da*), som bebrejder modtagerne for deres manglende genkaldelse af deres viden. Populærkulturelt nævnes eksemplet "lak hvordan skal jeg have virtuel undervisning eller arbejde hjemme når jeg bor i en ghetto med meget larm [...]" (*Immigrants in Denmark be like* 2018), som ligeledes udtrykker skuffelse over en fiktiv tidligere talers manglende viden, her om forholdene for personer der bor i en ghetto.

6.2.4 *Lek – et deiktisk adverbium eller et imperativ-verbum?*

Ud over de 18 eksempler på *lak* finder vi desuden hele 20 eksempler på *lek* [læg], som lydligt og i syntaktisk placering minder om *lak*, men som har en anden funktion. De 20 eksempler med *lek* er fordelt på kun tre talere (dog på to forskellige lokationer), så det er svært at sige, om brugen er idiolektal eller bredere funderet. *Lek* forekommer ofte sammen med "se" og pegende bevægelser, som i 10, der vises i uddraget herunder. I disse eksempler kan *lek* ses som et deiktisk adverbium ala 'her/der' eller som imperativ-verbet 'se', det vil sige som en modtager-påkalder. *Lek* kan optræde samme sted som central verbet inde i sætningskernen, som i (12)-(13). *Lek* er i vores data ikke direkte oversætteligt til libanesiske arabisk *lek* لك "come on" eller "that's enough" (jævnfør afsnit 3).

- (10) det her det bogen **lek**
 (11) ka du se ka du se **lek**
 (12) **lek** hva han har lagt ind hvil- hvilken bil
 (13) å så **lek** hva han har skrevet

Herunder viser vi et eksempel, hvor *lek* følges med pegende bevægelser og kan udfylde betydningen 'se'. Uddraget starter umiddelbart efter eksempel (8), hvor det er gået op for Hamderr, at han allerede kender den bog, de skal skrive skoleopgave om. Det er ikke gået op for Magic endnu.

(14) *det her det bogen lek*

- 01 → Hamder: MAG⁷ det her det: bogen\ lek\
 02 (0.8) ((Hamderr og Magic kigger på
 bogens forside))
 03 ((Hamderr vender bogen om))
 04 (0.5) ((de kigger på bogens bagside))
 05 → Hamderr: ((peger øverst på bogens bagside)) lek\
 06 Magic: AL::LAH

Da Hamderr udpeger noget øverst på bagsiden, mens han gentager *lek* (linje 5), fører det til, at Magic genkender bogen, hvilket han viser med et forlænget "allah", der fungerer som change of state-markør på samme måde som 'oh' på engelsk (Heritage 1984). Både i linje 1 og 5 kan *lek* fungere i betydningen imperativ 'se'. Hamderr's reaktion lige inden dette eksempel, hvor han klapper og siger "nå ja" meget højt (eksempel 8), indikerer, at der er noget på spil, og det, at Hamderr siger "Mag" og *lek* i højt toneleje (linje 1), kan også være en indikation af, at det her er vigtigt, a la 'kom nu, se nu lige at forstå hvad der sker'. Dette er i tråd med, at *lek* på libanesisk arabisk er en interjektion med betydningen 'come on', som beskrevet i afsnit 3. Magic's reaktion er ligeledes med høj stemmeføring (linje 6), og han indser, hvor langsom han har været til at opfatte, hvad Hamderr og de andre har fundet ud af.

⁷ Mag er en pseudonymisering af Magic's kælenavn.

I forhold til betydningen af *lak* og *lek* kan vi ikke vide, om de har noget med hinanden at gøre, men *lek* lader til at have en form for indikation af talerens holdning ligesom *lak* (og i øvrigt de andre ord i denne artikel), da den ofte optræder i sammenhænge, hvor der tales ekstra højt, grines eller på anden måde vises en form for stemning omkring det talte. *Lak* og *lek* har dog forskellig syntaktisk distribution. Fremtidige undersøgelser kan med fordel se på, om talerne vurderer, at de to ord betyder det samme eller ej.

6.3 Yani som ønske om at opnå fælles viden

Yani bruges i invitationer til samkonstruktion med det formål at opnå fælles viden, hvilket også flugter med betydningen “det betyder”, som beskrevet i afsnit 3.2. Herunder viser vi et eksempel, hvor modtageren ved noget, som taleren ikke ved (15), et, hvor taleren ved noget, som modtageren ikke ved (17), og et, hvor taleren ved noget, som hun ønsker, at modtageren skal bekræfte, at hun også ved (16).

6.3.1 Yani i en invitation til samkonstruktion og enighed

I dette eksempel læser Magic korrektur på en tekst, Hamderr har skrevet til en skoleopgave, mens Hamderr er optaget af at bestille varer med fra en kiosk, som en af deres venner er på vej til (linje 1-2). I linje 3 stiller Magic et spørgsmål til noget af det, Hamderr har skrevet.

(15) yani hvad menes der

```

01   Hamderr:  ((til en anden person))
02             j_ø j_ø å en øh hotdog me:d kyllingespyd
03 → Magic:   yani hva menes der:→
04             jeg elskede hende\
05             (           ) ((nikker mod Hamderr))
06             du elskede hende\
07   Hamderr:  ((nikker mod Magic))
08   Magic:    okay→
09             jeg elsker hende stadi:g→
10             å jeg vil elske hende ((peger fremad))\
11             det det der menes\

```


Vi ser ikke tegn på, at Magic forventer svar på anmodningen (linje 3), da han fortsætter sin talestrøm og selv kommer med bud på svar (linje 4-11). Ytringen er i stedet en del af en handling, som arbejder sig frem mod at opnå samme vidensniveau som Hamderr, altså at forstå, hvad Hamderr har skrevet og på den måde få samme epistemiske status inden for det vidensdomæne, der er aktuelt for samtalen, nemlig Hamderrs skoleopgave. I linje 4-5 foreslår Magic, hvad han selv tror, at Hamderr har ment, og da Hamderr nikkende bekræfter (linje 6), omformulerer Magic teksten, eller digter videre på den for bedre selv at forstå den. Med *yani* inviterer Magic til en samkonstruktion og enighed om meningen af teksten. Nikken bruges til at vise *affiliation* (Stivers 2008), altså at udvise forståelse for en samtalepartners perspektiv eller stance. Samkonstruktionen lykkes, begge har nikket sig enige, og Magic afslutter med at eksplicitere deres enighed: “det [er] det der menes” (linje 10).

6.3.2 *Yani i en ytring, som engagerer til delt viden*

I dette eksempel bruges *yani* midt i en positiv vurdering af sangere, som synger kærlighedssange. Nawal og Zahra ser musikvideoer på computeren i pigeklubben. I det meste af optagelsen er de to piger i konflikt, de diskuterer, driller, tjatter til og slår endda nogle gange hinanden, men lige her er der 7 sekunders andægtig stilhed, mens de lytter til Carly Rae Jepsens sang *Call me maybe* og mimer til teksten (linje 1-3).

(16) *yani de har selv prøvet det*

01 (7.0) ((Nawal og Zahra lytter til sang
teksten og mimer med:
02 *and all the other boys they try to chase me*
03 *but here's my number so call me maybe*))
04 Nawal: det fedt dem der synger kærlighedssang:→
05 → .h **yani** de har selv oplevet det,
06 Zahra: ((nikker langsomt))
07 (2.9) ((lytter og mimer til teksten:
08 *I miss you so bad I miss you so bad*))

Nawal bryder stilheden med en positivt ladet vurdering (linje 4-5). Ytringen skiller sig ud fra omgivelserne på flere måder: For det første kommer den mellem to lange talepauser, henholdsvis 7 og knap 3 sekunder. For det andet indeholder den det særlige intonationsmønster 'strong finals' (Zachariassen 2019; under udg.) på "kærlighedssange:→", et intonationsmønster, som ofte bruges, når taleren lægger op til en histories højdepunkt eller til en vigtig pointe. Her bruger Nawal mønstret sammen med *yani* i en ytring, hvor hun taler om noget generelt gældende: Det gælder generelt for sangere, at de har oplevet det, de synger om, og det er en god ting. Zahra modtager ytringen med et langsomt nik, der fungerer som udtryk for affiliation (tilslutning, Stivers 2008), mens de begge holder blikket på videoen. Som sagt er det en af de sjældne ture i løbet af optagelsen, som ikke fører til diskussion. Her understøtter *yani* funktionen at tilskynde til enighed.

6.3.3 *Yani i en ytring, som påpeger modtagerens manglende indsigt*

I det næste eksempel finder vi *yani* i en påpegnings af fejl hos en anden taler. Uddraget kommer fra en situation, hvor Ben er ankommet til lektiecafeen for at tage Magic med over i musiklokalet. Hamderr har i første omgang stoppet det ved at sige, at Magic skal blive. Lige før uddraget har Ben gentaget, at Magic skal afsted.

(17) *han prøvede å redde den yani*

01 Magic: khallahs⁸ ( )
 02 ikk stress på [mig\
 03 Hamderr: [( ) [( ) ((ser ned på telefon))
 04 →Ben: [wallah eow Magic
 05 du kommer ikk ind senere\
 06 Magic: okay wallah→ ((kysser Hamderr på kinden))
 07 Ben: [jeg har sagt→
 08 Magic: habibi→ (.)
 09 jeg må gå\
 10 Hamderr: ((ser ned på sin telefon))
 11 Ben: Kim siger ( )
 12 →Hamderr: ((ser op på Ben)) <han prøvede å redde den **yani**\>

8 *Khallahs*: arabisk 'stop'.

I linje 1-2 protesterer Magic mod, at Ben skynder på ham, men protesteren fungerer samtidig som en accept af ordren, idet Magic ikke længere modsiger sig ordren, kun måden den bliver givet på. Under hele uddraget har Hamderr set ned i sin telefon, men nu ser han direkte op på Ben og siger langsomt og tydeligt: ”han prøvede å redde den yani” (linje 12). Med ytringen påberåber Hamderr sig epistemisk status over Magics bevæggrunde for at forhale afgang fra lektiecafeen: Magic ville i virkeligheden gerne misse deadline og gå glip af musik. Der er tegn på, at Hamderr's ytring fungerer som en kritik af Ben. For det første fordi Hamderr tidligere har været imod Bens projekt, og for det andet fordi Hamderr skifter stemmeføring og blikretning i ytringen, hvilket kan indikere, at han skifter aktivitet, her til en vurderende aktivitet. Her understøtter *yani* altså en ytring, som bebrejder modtageren hans manglende indsigt.

6.3.4 Sammenfatning af *yani*'s funktion

Yani indgår i situationer, hvor samtaleparterne enten når frem til enighed og affiliation, (15) og (16), eller hvor en taler bebrejder en anden manglende forståelse for en situation og forventer, at vedkommende havde haft den forståelse (17). Disse funktioner minder om de populære kulturelle forslag til betydninger af *yani* (afsnit 3), nemlig at *yani* betyder ’det betyder’ eller ’jeg mener’. Populærkulturelle skriftkilder viser eksemplerne “Yani er det godt eller dårligt?” og “#HvorforYani” (begge *Immigrants in Denmark be like* 2018), hvor *yani* indgår i spørgsmål til modtageren på baggrund af modtagerens (fiktive) tidligere ytring. Her ønsker taleren altså at opnå fælles viden med modtageren inden for et emne, som modtageren har viden om.

Yani kan i placering og funktion ligne det ledfinale *ikkå* (alternativt *ikk/ikke/ikkås*), som af Mikkelsen og Zachariassen (2021) beskrives som en måde at udvise epistemisk autoritet på, fx i en sætning som ”du ved når min far han blir sur *ikkå* hans næse begynder og klø”. Sætningen er en indledning til en historie, som skal argumentere for en tidligere præsenteret holdning, der ikke med det første blev godtaget af modtagerne. Taleren griber her til viden, som kun han selv har adgang til, nemlig viden om sin egen far. *Ikkå* kommer i positionen lige efter introduktionen af talerens viden og fungerer dermed som forstærker

af påstanden om epistemisk autoritet. Bogstaveligt forstået modsiger ”du ved” i ytringens begyndelse egentlig påstanden om, at det kun er taleren, der ved det, men ”du ved” kan også bruges som en fast vending til at indlede en påstand (som ”you know” også kan i engelsk, Erman 2001: 1345).

6.4 Dig som forhandler af retten til at bidrage

Interjektionalet *dig* kan bruges med eller uden reference til sætningens subjekt, jævnfør afsnit 3.4. Her fokuserer vi på det sidste og viser et eksempel, hvor *dig* refererer til noget andet end sætningens subjekt (18) samt et, hvor *dig* indgår i en ytring uden subjekt (19). Desuden viser vi et eksempel med *også dig* i interjektionel placering (21). I alle tre eksempler udpeger ytringen med *dig* noget problematisk ved modtagerens tidligere tur.

6.4.1 Dig i en ytring, hvor taleren tvinger sig adgang til at bidrage

I dette eksempel bruges *dig* i en ytring, som introducerer et nyt emne midt i en samtale. Eksemplet kommer fra en pigeklub, hvor en håndfuld piger sidder og snakker. Her er Aisha ved at fortælle Muna om en film om en diktator.

(18) *dig* er din stemme gået i overgang

01 Aisha: det handler om sån en- >du ved godt< diktator
02   hva det er ikkå
03 Muna: °nej°
04   (0.3)
05 Aisha: [( )
06 → Amina: [**dig** er din stemme gået i overgang,
07   0.7)
08 Hijra: [ʰhihihe —]
09 Aisha: [fuck dig jeg] en pige

Aisha forsøger med spørgsmålet i linje 1-2 at afklare deltagerens relative epistemiske status, (K+) eller (K-), inden for emnet diktatorer. Med ”nej” i linje 3 placerer Muna sig selv i en (K-) position, og den oplagte næste tur er, at Aisha skal give en forklaring. Men i overlap med Aisha

tager Amina ordet med en interrogativ om et følsomt og personligt emne: Aishas stemmekvalitet (linje 5). Når man hører optagelsen, er det tydeligt, at Aisha har en hæs stemme, men det er ikke noget, der er påtalt tidligere af deltagerne. Amina bruger interrogativ syntaks, men hun har allerede (K+)-status, idet alle kan høre, hvordan stemmen lyder. Derfor forstås ytringen ikke som en anmodning om information, men som fx et retorisk spørgsmål (Heritage 2012: 24). Amina initierer en sidesekvens med en bemærkning om Aishas stemme, som er relevant i situationen her og nu: Aishas stemme lyder bemærkelsesværdig. Efter sidesekvensen (efter uddraget) vender de ikke tilbage til emnet diktatorer, og Aisha får aldrig mulighed for at fremvise sin viden.

Efter ytringen følger en længere pause på 0.7 sekunder, som indikerer, at der er noget problematisk på spil. Da Aisha endelig svarer, afviser hun præmissen for spørgsmålet: pigers stemme kan ikke gå i overgang (linje 9). *Dig* følges her med adskillige andre træk, som i sig selv kan gøre Aminas spørgsmål problematisk: At selvudvælge på et sted, hvor en anden taler er tildelt turen, at introducere et nyt emne uden at redegøre for relevansen af det i forhold til det tidligere emne og at påtale et følsomt, personligt emne. Pausen og Aishas afvisning af præmissen for spørgsmålet viser, at Aminas tur modtages som problematisk.

6.4.2 *Dig i en ytring, som afviser, at modtageren kan bidrage*

I dette eksempel bruger Magic *dig* i en imperativsætning, som afviser, at en anden taler har lov til at bidrage til samtalen. Vi er i lektiecafeen, hvor Magic skriver sin ven Hamderr's skoleopgave på computeren, mens Hamderr skriver sms'er på sin telefon. Nu blander Hamderr's bror Iqbal sig i opgaveskrivningen. Uddraget starter, lige efter Iqbal har skrevet et forslag til, hvad Magic skal skrive.

(19) *dig hold kæft*

01 Iqbal: yallah [så
 02 Hamderr: [(ser op på computerskærmen)]
 03 (0.8) ((alle tre ser på skærmen))
 04 → Magic: **dig** <hold kæft> h.
 05 Iqbal: ska det ikk-
 06 Hamderr: DU VED IKK HVA DU SKA
 07 hvis jeg får dårlige karakterer jeg
 kommer efter dig

Iqbal afslutter sit forslag med ”yallah⁹ sån” (linje 1), og nu opdager Hamderr Iqbals indblanding. Efter en pause, hvor alle læser Iqbals forslag på skærmen, afviser Magic forslaget med ”dig hold kæft” udtalt tydeligt, langsomt og med ekstra tryk på både ”dig” og ”kæft” (linje 4). Iqbal prøver at forklare sit forslag (linje 5), men bliver afbrudt af Hamderr, der med høj stemme bekræfter Magics afvisning: Iqbal skal ikke blande sig, for han ved ikke noget om opgaven (linje 6). Afvisningen omhandler mere end blot Iqbals konkrete bidrag, det er en afvisning af, at Iqbal overhovedet ved nok om opgaven til at bidrage i det hele taget. Til sammenligning viser eksempel (20), at Magic bruger ”hold kæft” uden *dig* i en afvisning, som er mildere. Uddraget kommer fra samme optagelse.

(20) *hold din kæft*

01 Hamderr: ↑IKK SKRIV SÅ:N\

02 det en pige han kender\

03 (1.7) ((kigger rundt og følger en
parallel samtale))

04 Hamderr: ham her han skriver [( )

05 → Magic: [HOLD DIN KÆFT hehe.h

06 (3.3) ((Magic følger en parallel samtale))

07 Magic: han skriver til dagbogen som om h-

08 dag- bogen er levende

Hamderr afviser et tekstforslag meget højlydt og med *ikk*-fronting-format (linje 1, se i øvrigt afsnit 6.1.3), og han giver derefter en oplysning, som begrundet afvisningen (linje 2). Der foregår en meget højlydt samtale i baggrunden, som Hamderr og Magic orienterer sig mod kortvarigt (linje 3), og efter pausen underbygger Hamderr sin påstand ved at referere til et sted i teksten. Magic afviser overlappende Hamderr's bidrag med et højlydt og grinende ”hold din kæft” (linje 5). Herefter tilføjer Magic et modargument (linje 7). I begge eksempler bedes mod-

9 *Yallah* er en anden interjektion som ofte findes i populærkulturelle repræsentationer af denne gruppe talere. I vores datasæt finder vi for få eksempler til at lave en interaktionel beskrivelse, men *yallah* bruges ofte på samme opfordrende måde som ”kom nu”.

tageren stoppe med at foreslå ændringer til Magic's tekst, men i modsætning til "hold kæft dig" (19) forholder "hold din kæft" (20) sig til indholdet af den anden talers tur ved at levere et modargument. Magic afviser altså ikke, at Hamderr kan bidrage, han afviser kun indholdet af bidraget. Desuden er afvisningen formuleret grinende og dermed nedtonende, hvilket formilder alvorligheden af kritikken af modtageren.

"Hold din kæft" indgår på den måde i en mild afvisning. I det sidste eksempel skal vi se en meget kraftig afvisning formuleret med interjektionalplaceret *også dig*.

6.4.3 Også dig i en ytring, som bebrejder et bidrag

Ud over de 42 eksempler på *dig* finder vi også fem eksempler på ekstrapositioneret *også dig* ['ʌs 'dɑi], transskriberet "ogs dig". De kan være enten foran- eller efterstillet. Tilføjelsen af *også* synes at fungere som en forstærkelse af det i forvejen intensificerende interjektionelle *dig*. Det refererer stadig til modtageren, og betydningen er stadig interjektionel, og i eksemplet herunder vises, hvordan bebrejdelsen af modtageren er endnu kraftigere end i de tidligere eksempler. I eksemplet sidder Nawal, Zahra og Asma ved en computer og ser på billeder af en person, som Nawal tidligere har fortalt, bor i Norge og er danser.

(21) *han er norsker også dig*

01 Zahra: er ha- er han danske:rʌ
 02 Nawal: se når han var lil[le
 03 → Asma: [han er ↑NORsker **ogs dig**
 04 ((drejer hovedet og kigger på Zahra))
 05 Nawal: [↑what]
 06 Zahra: [NE:J]
 07 Nawal: han er norsker ((drejer hovedet mod Zahra))

Ved et af billederne spørger Zahra, om personen er dansker (linje 1). Nawal forholder sig først ikke til Zahras spørgsmål, men går videre

til næste billede og beskriver det (linje 2). Men så forholder Asma sig til Nawals spørgsmål med en rettelse sammen med *også dig* (linje 3). Zahras spørgsmål er et ja/nej-spørgsmål med et indbygget kandidat-svar: Han er dansker. Både Steensig og Heinemann (2013) og Raymond (2003) viser med engelske data, at vi i samtaler har præference for, at man indleder svar på ja/nej-spørgsmål med *ja* eller *nej*, men her får vi i stedet en afvisning af kandidatsvaret, der i samme tur erstattes med et andet svar – altså en rettelse, der ikke er designet som præfereret. Rettelsen er formuleret med flere træk, som bevidner, at spørgsmålet var problematisk: Det er et negativt svar uden formildende indpakning, det er produceret med stærkt forhøjet toneleje og styrket volumen, og det følges af, at Asma vender sig om og ser direkte på spørgeren.

Også dig kan i denne sammenhæng minde om den måde, Heinemann (2009) beskriver *da* og *jo* som 'inapposite markers' (ikke-passende eller fejludpegende markør) på, og dermed minder *også dig* også om *laks* funktion (afsnit 6.2.1). Heinemann viser, at *da* i svarture benyttes til at afvise noget ved spørgerens udgangspunkt, og som en markør af at et spørgsmål var ikke-passende. *Også dig* kommer sammen med en sådan afvisning af spørgerens udgangspunkt, men afvisningen her er langt kraftigere end for *jo* og *da*. Det ser vi i Nawals opfølgende kommentar "what" (linje 5), som med højt toneleje og stærkt tryk spejler Asmas markerede udtale, og i Zahras efterfølgende forsøg på at trække sit spørgsmål tilbage med højlydt og forlænget "nej" (linje 6). Alle tre talere vurderer, at Zahras spørgsmål var ikke-passende, og den meget kraftige afvisning kan fungere som udtryk for, at kritikken ikke kun går på det uinformerede spørgsmål, men på Zahra selv som en, der har hørt så dårligt efter, at hun kan finde på at stille så uinformeret et spørgsmål.

6.4.4 Sammenfatning af digs funktion

Interjektionelt *dig* indgår i alle tre eksempler i en negativ vurdering af den foregående taler. De indeholder meget kraftige afvisninger af de foregående taleres ret til at udtale sig ved at underminere deres epistemiske status, enten på grund af talerens fysiske karakteristika (18), talerens grundlæggende viden (19) eller talerens evne til at høre efter (21). *Dig* kan minde om den måde, Svennevig (2012) beskriver et fejludpegende *hallo*, som påtaler, at den foregående taler har gjort noget

upassende, urigtigt, irrelevant eller lignende (Svennevig 2012: 160). Vi har desuden sammenlignet *også dig* med *da* og *jo* som fejludpegende markører (Heinemann 2009), og vist at *også digs* afvisende funktion er langt kraftigere end for *da* og *jo*.

På bagsiden af *Gadedansk ordbogen* (Cadin & Sufi 2021) indgår *dig* i sætningen ”Eow dig, har du ik’ shuffet den her endnu”. Her fungerer *dig* sammen med *endnu* som markør for bebrejdelse af, at modtageren (den fiktive læser) ikke har ”shuffet” (opdaget eller skaffet sig) bogen endnu. *Eow* indgår i samme eksempel som markør for, at der kommer vigtig information, som påpeger et problem.

7 KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

Denne artikels analyser har nuanceret eksisterende beskrivelser af *eow*, *lak*, *yani* og *digs* funktion som ”opmærksomhedssøgende” ved at vise et udpluk af interaktionelle funktioner, ordene kan have. De fire ord bør regnes som interjektionaler i dansk sprog, fordi de indtager interjektionalpladsen i sætningsskemaet, og fordi de har samme subjektive funktion, som Hansen og Heltoft (2011) beskriver for interjektionaler. Ordene kan alle påvirke forhold inden for det, der kan kaldes vidensforhold, ’epistemicitet’, dvs. delt eller formodet viden mellem samtaledeeltagere.

Lak, *yani* og *dig* kan ses som en del af det fatiske system, sådan som det beskrives af Hansen og Heltoft: De er metakommentarer til dialogens forløb og til samtalepartnernes udfyldning af deres roller (2011: 1136), og de har at gøre med, hvordan den talende opfatter og vedligeholder kommunikationssituationen (2011: 1052). *Lak* og *dig* findes i ytringer med negative vurderinger af modtageren (8, 18, 19, 21) eller af en referent, som præsenteres i ytringen (9). *Eow* synes mere neutralt. Ordet kan ses som en opmærksomhedsmarkør, idet den bruges inden en ytring, der er tiltænkt en bestemt modtager. Men den er ikke i sig selv ladet med en negativ eller positiv vurdering af modtageren eller af ytringens budskab, og den kan følges med ytringer, som er positive (6), negative (7) eller neutrale (5) i deres holdning til modtageren.

På baggrund af den interaktionelle analyse finder vi en række funktioner, som ligner funktionerne af eksisterende interjektioner og adverbialer i standarddansk. Herunder gives et par bud på hvilke.

- *Eows* funktion ligner funktionen af interjektionen *hey* (svarende til en af de måder, *hallo* kan bruges i norsk, Svennevig 2012). *Eow* kan også ligne interjektionen *ej* som indledende emneskiftmarkør (Tholstrup 2014), fx i eksempel 7, hvor *eow* bruges til at skifte aktivitet. Både *hey* og *ej* står i standarddansk i sætningens venstre yderposition, ligesom *eow*.
- *Laks* funktion ligner funktionen af adverbiet *jo*, når det bruges fejludpegende (Heinemann 2009). *Jo* kan også bruges interjektionelt, fx i ”Han er gift jo”. Som adverbium står det i sætningskernen, som interjektional står det i højre yderposition. *Lak* kan stå i venstre eller højre yderposition.
- *Yani* ligner i syntaktisk placering og funktion det ledfinale *ikkå* (alternativt *ikk/ikke/ikkå*), som ligesom *yani* kan bruges til at udvise epistemisk autoritet (Mikkelsen og Zachariassen 2021). Frasen ”du ved”, som kan forekomme både foran- og efterstillet ligesom *yani*, kan også understøtte denne funktion.
- *Digs* funktion kan ligne interjektionen *hallo*, når den bruges fejludpegende (Svennevig 2012), eller *da* og *jo*, når de bruges fejludpegende (Heinemann 2009), dog langt kraftigere end *da* og *jo*. Vi forestiller os, at *dig* også kan minde om funktionen af pronominalfrasen *du der* eller adverbialfrasen *sgu da*. *Hallo* og *du der* er ligesom *dig* i yderposition, mens *sgu da*, *da* og *jo* står i sætningskernen.

Lak og *dig* bruges som sagt negativt ladede, herunder i sammenhænge med kritik enten af modtageren (8, 18, 19, 21) eller af en referent (9) for manglende viden. *Eow* og *yani* bruges positivt ladede til at annoncere positive nyheder (6) og til at anmode om hjælp (5) eller samhørighed (15, 16). De kan imidlertid også fremstå bedrevende i form af at påberåbe sig epistemisk status (17) samt til udpegning af problemer (7). Spørgsmålet, om hvorvidt et ord er negativt eller positivt ladet, er interessant i denne sammenhæng, fordi de fire ord knytter sig til en sprogbrug, som i nogle situationer opfattes som nedladende eller kun passende inden for bestemte sociale grupperinger. Møller og Jørgensen (2013) giver en omfattende beskrivelse af kategoriseringer af sprogbrug på baggrund af, hvordan talerne selv definerer dem. Talerne i deres studie er, ligesom i vores datasæt, unge i byområder med stor sproglig

diversitet. I deres data indgår en tekst skrevet af en 8. klasses-elev, som nævner *eow* som et ord, man ikke kan sige til sin lærer:

Reglen er den at man snakker pænt/integreret til lærerne på ens skole fordi så viser man på en måde respekt. Man kan jo ikke bare gå over til sin lærer og sige ”*eow* hørte du hvad jeg sagde”. (Møller & Jørgensen 2013: 32, oversættelse fra Møller 2017).

Eleven beskriver her to måder at tale på: Den ene er ”pænt/integreret”, og den anden er det modsatte, her eksemplificeret med ”*eow* hørte du hva jeg sagde”. Møller og Jørgensen (2013) konkluderer, at *eow* er en del af en bestemt stil – en stil, som af nogle talere kaldes ”gadesprog” – som man ikke kan tale til lærere:

Denne måde at tale på anses som passende imellem venner og søskende, men som eksemplificeret i [eksemplet ovenfor] rapporterer de unge talere at de ikke bruger ord associeret med ”gadesprog” (i dette tilfælde ”*eow*”) til voksne (undtagen hvis de er vrede på de voksne). (Møller & Jørgensen 2013: 34, vores oversættelse)

En tilføjelse til analysen af elevens tekst kan være, at ikke kun ordet *eow* i sig selv kan være upassende til en lærer, ”hørte du hvad jeg sagde” kan i sig selv fungere som en bebrejdelse af læreren for ikke at have været opmærksom. Vores interaktionelle analyse viser, at tilføjelsen af *eow* kan fungere som en måde at påberåbe sig ret til at få løst et problem, og en sådan påpegning af rettighed kan ses som en udpegning af en fejl, læreren har lavet. Det kan opleves som uhøfligt og det modsatte af at vise respekt, som eleven også skriver, på samme måde som at det vil være upassende at sige ”hey, hvorfor svarede du ikke på mit spørgsmål”. Vurderingen, af at *eow* er upassende sprogbrug i en skolekontekst, kan altså være farvet af, at *eow* interaktionelt kan have en epistemisk status-hævdende funktion – og at det således er funktionen i eksemplet, og ikke ordet i sig selv, der er upassende. Den interaktionelle analyse kan således bidrage til en nuanceret forståelse af forskellig sprogbuds sociolingvistiske funktion.

TAK

Forfatterne ønsker at takke redaktionen og en anonym fagfællebedømmer for mange værdifulde bidrag til artiklens formidling og præcision. Desuden vil vi gerne takke Jakob Steensig for omfattende sparring og vejledning samt Hannah Williams, Yonatan Goldshtein og Shahla Mohammadi for assistance med arabisk og kurdisk. Eventuelle fejl er naturligvis vores eget ansvar.

Ditte Zachariassen, ph.d.-studerende
Institut for Kommunikation og Kultur
Aarhus Universitet
diza@cc.au.dk

Tine Lykkegaard Nielsen, cand.mag.
tinse_91@hotmail.com

LITTERATUR

- Barth-Weingarten, D. 2016. *Intonation units revisited – Cesuras talk-in-interaction*. Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/slsi.29.
- Berliner, F. 1991. *Drømmestedet*. Oslo: Aschehoug.
- Brøcker, K.K., M.G.T. Hamann, M. Jørgensen, S.B. Lange, N.H. Mikkelsen & J. Steensig. 2012. Samtalesprogets grammatik. Fire fænomener og nogle meto- diske overvejelser. *NyS, Nydanske Sprogstudier* 42. 10–40. DOI: 10.7146/nys.v42i42.13672.
- Cadin, T.C. & A. Sufi. 2021. *Gadedansk ordbogen: 10 års gadesprog*. København: Grønningen.
- Christensen, M.V. 2012. *8220, 8210 Sproglig variation blandt unge i multietniske områder i Aarhus*. Ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet.
- Couper-Kuhlen, E. & M. Selting. 2018. *Interactional Linguistics: Studying language in social interaction*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/9781139507318.
- Diderichsen, P. 1946. *Elementær dansk grammatik*. København: Gyldendal.
- DDO (Den Danske Ordbog)*. u. å. <https://ordnet.dk/ddo> (tilgået september 2021).
- Drew, P. 2018. Epistemics in social interaction. *Discourse Studies* 20(1). 163–187. DOI: 10.1177/1461445617734347.
- Erman, B. 2001. Pragmatic markers revisited with a focus on you know in adult and adolescent talk. *Journal of pragmatics* 33(9). 1337–1359. DOI: 10.1016/S0378-2166(00)00066-7.

- Hansen, E. & L. Heltoft. 2011. *Grammatik over det danske sprog* 1–3. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Hassan, Y. 2013. *YAHYA HASSAN*. København: Gyldendal.
- Heinemann, T. 2009. Two answers to inapposite inquiries. J. Sidnell (red.), *Conversation analysis: Comparative perspectives*, 159–186. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511635670.007.
- Heegård, J. 2012. Funktionel udistinkthed: Danske verbers og adjektivers *te-* og *ede-* endelser. *Danske Talesprog* 12. 34–61.
- Heritage, J. 2012. Epistemics in action: Action formation and territories of knowledge. *Research on Language & Social Interaction* 45(1). 1–29. DOI: 10.1080/08351813.2012.646684.
- Heritage, J. 1984. A change-of-state token and aspects of its sequential placement. J. M. Atkinson & J. Heritage (red.), *Structures of social action: Studies in Conversation Analysis*, 299–345. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511665868.020.
- Hoey, E.M. 2013. Do sighs matter? Interactional perspectives on sighing. *Proceedings of the annual meeting of the Berkeley Linguistics Society* 39(1). 61–74. DOI: 10.3765/bls.v39i1.3870.
- Hoey, E.M. & K. Kendrick. 2017. Conversation Analysis. A.M.B. De Groot & P. Hagoort (red.), *Research methods in psycholinguistics and the neurobiology of language: A practical guide*, 51–173. Oxford: Wiley.
- Hutchby, I. & R. Woofit. 2008. *Conversation Analysis*. Cambridge: Polity.
- Immigrants in Denmark be like*. 2018. Facebookgruppe. www.facebook.com/immigrantsindk/ (tilgået september 2021).
- Jefferson, G. 2004. Glossary of transcript symbols with an introduction. G.H. Lerner (red.), *Conversation analysis: studies from the first generation*, 13–31. Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/pbns.125.02jef.
- Jørgensen, M. 2015. ”Hvad” i dansk talesprog. *Skrifter om Samtalegrammatik* 2(6). 1–18.
- Kern, F. & M. Selting (red.). 2011. *Ethnic styles of speaking in European metropolitan cities*. Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/silv.8.
- Kino.dk*. 2020. Gigisforklarer21slangordduskalkkendeindenduserBlokhavn. Video-interview. www.kino.dk/kinotv/2020/07/gigis-forklarer-21-slangord-du-skal-kende-inden-blokhavn (tilgået september 2021).
- KorpusDK*. u.å. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. <https://ordnet.dk/korpusdk> (tilgået september 2021).

- Lughatuna – classical Arabic dictionary and dialect dictionary*. 2015. <http://livingarabic.com/dictionaries>. (tilgået september 2021).
- MacWhinney, B. 2010. *The CHILDES Project: Tools for analyzing talk*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates. <https://dali.talkbank.org/clan/> (tilgået september 2021).
- Madsen, L.M., M.S. Karrebæk & J.S. Møller (red.). 2016. *Everyday languaging: Collaborative research on the language use of children and youth*. Berlin: De Gruyter Mouton. DOI: 10.1515/9781614514800.
- Maegaard, M. 2010. Linguistic practice and stereotypes among Copenhagen adolescents. P. Quist & B.A. Svendsen (red.), *Multilingual urban scandinavia: New linguistic practices*, 189–206. Clevedon: Multilingual Matters. DOI: 10.21832/9781847693143.
- McCarus, E.M. 2009. Kurdish. G. Windfuhr (red.) *The Iranian languages*, 587–633. DOI: 10.4324/9780203641736.
- Mikkelsen, N. & D. Zachariassen. 2021. 'Ikka' – syntaks, prosodi og interaktionelle funktioner. Y. Goldshtein, I. Hansen & T. T. Hougaard (red.), *18. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, 397–417. Aarhus: Aarhus Universitet.
- Møller, J.S. & J.N. Jørgensen. 2013. Organizations of language among adolescents in superdiverse Copenhagen. *International electronic journal of elementary education* 6(1). 23–42.
- Møller, J.S. 2017. Om at tale "integreret". [dialekt.ku.dk, 14. februar 2017](https://dialekt.ku.dk/maanedens_emne/om-at-tale-integreret/). https://dialekt.ku.dk/maanedens_emne/om-at-tale-integreret/ (tilgået september 2021).
- Pape, M. 2018. *Guds bedste børn*. København: Politikens Forlag.
- Pomerantz, A.M. 1984. Giving a source or basis: The practice in conversation of telling 'how I know'. *Journal of Pragmatics* 625–607.(6-5)8. DOI: 10.1016/0378-2166(84)90002-X.
- Pomerantz, A.M. 1988. Offering a candidate answer: An information seeking strategy. *Communications Monographs* 4(55). 360–373. DOI: 10.1080/03637758809376177.
- Quist, P. 2000. Ny københavnsk 'multietnolekt' – Om sprogbrug blandt unge i sprogligt og kulturelt heterogene miljøer. *Danske Talesprog* 1. 143–212. København: C.A. Reitzels Forlag.
- Quist, P. 2008. Sociolinguistic approaches to multiethnolect: Language variety and stylistic practice. *The international journal of bilingualism* 12(1–2). 43–61. DOI: 10.1177/13670069080120010401.
- Quist, P. & B.A. Svendsen (red.). 2010. *Multilingual urban Scandinavia: New linguistic practices*. Clevedon: Multilingual Matters. DOI: 10.21832/9781847693143.

- Quist, P. & A.R. Skovse. 2020. Regional dialect and multiethnic youth style in a Danish social housing project. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*. 1–19. DOI: 10.1080/01434632.2020.1725527.
- quora (u.å.) What does Yani mean in Arabic? <https://www.quora.com/What-does-Yani-mean-in-Arabic?> (tilgået september 2021).
- Raymond, G. 2003. Grammar and social organization: Yes/no interrogatives and the structure of responding. *American sociological review* 68(6). 939–967. DOI: 10.2307/1519752.
- Saeed, S. 2020. What does Ya'ni mean? Arabic's most versatile word. *The National News*. www.thenationalnews.com/arts-culture/comment/what-does-ya-ni-mean-arabic-s-most-versatile-word-1.1055294 (tilgået september 2021).
- Sakel, J. 2007. Types of loan: Matter and pattern. Y. Matras & J. Sakel (red.) *Grammatical borrowing in cross-linguistic perspective*, 15–29. New York: Mouton de Gruyter. DOI: 10.1515/9783110199192.
- Skovse, A.R. 2018. *Udgangspunkter og orienteringspunkter*. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet.
- Signe og Sofie. 2020. *Eow bror*. Turningtables Danmark. www.turningtables.dk/aalborg (tilgået september 2021).
- Steensig, J. 2001. *Sprog i virkeligheden – Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Steensig, J. & T. Heinemann. 2013. When 'yes' is not enough—as an answer to a yes/no question. *Units of talk—Units of action*. 207–241. DOI: 10.1075/slsi.25.07ste.
- Steensig, J., & S.S. Sørensen. 2019. Danish dialogue particles in an interactional perspective. *Scandinavian Studies in Language* 10(1). 63–84. DOI: 10.7146/sss.v10i1.114671.
- Stivers, T. 2008. Stance, alignment, and affiliation during storytelling: When nodding is a token of affiliation. *Research on Language & Social Interaction* 41(1). 31–57. DOI: 10.1080/08351810701691123.
- Svennevig, J. 2012. ”og jeg bare hallo liksom” Diskursmarkøren hallo i samtale. *Språk och interaction* 3. 157–174.
- Thackston, W.M. 2006. *Sorani Kurdish. A reference grammar with selected readings*. Iranian Studies at Harvard University. <http://fas.harvard.edu/~iranian/Sorani/> (tilgået september 2021).
- Tholstrup, E. 2014. ”Ej hvor fint” – en undersøgelse af den danske interjektion *ej*. *Skrifter om Samtalegrammatik* 1(3). 3–16.

- TopGunn. 2020. Mash. Track på albummet *SAS* udgivet på Sony.
- Unneland, T. & S. Sanjari. 2020. *Blokbavn*. Hyæne Film/Nordisk Film.
- Wiese, H. 2009. Grammatical innovation in multiethnic urban Europe. *Lingua* 119(5). 782–806. DOI:10.1016/j.lingua.2008.11.002.
- Wung-Sung, J. 2001. *En-to-tre-NU*. København: Dansk lærerforening.
- Zachariassen, D. 2017. Ekstrapositionerede pronominer i Aarhus Vest. I S. Hansen, T.T. Hougaard & K.T. Petersen (red.), *16. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, 507–524. Aarhus: Aarhus Universitet.
- Zachariassen, D. 2019. Nye sprogvarianter – en aarhusiansk bydialekt. G. Adamsen & M. Ipsen (red.), *Dialekter i rigt mål*, 311–328. Hedensted: Modersmaal-Selskabet.
- Zachariassen, D. (under udgivelse). *Strong finals – interactional functions of a prosodic feature in a Danish urban dialect*. (Nordic Journal of Linguistics).

BILAG

Udvalgte transskriptionskonventioner, se i øvrigt samtalegrammatik.
dk/udskriftssystem/

- : forlængelse af stavelse
- ord tryk på stavelse
- ord- tydeligt afbrudt ord
- [ ] overlap mellem to talere
- (0.7) pause målt i sekunder
- (.) mikropause (under 0.2 sekunder)
- ↗→↘ intonationsretning
- ↑ efterfølgende tale siges med høj tone
- ORD kapitæler angiver tale med højere lydstyrke
- ° omkranser tale med lavere lydstyrke
- omkranser tale med dyb tale
- * omkranser knirkende stemme
- > < omkranser hurtig tale
- < > omkranser langsom tale
- ( ) omkranser uklar tale
- (( )) omkranser kommentarer om f.eks. gestik eller blikretning
- (h) angiver latterpartikler inde i ord